การบูรณาการหลักการทรงงานข้อที่ 2 “ระเบิดจากข้างใน” กับเป้าหมายการพัฒนาจากภายในสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต การคิด และความสัมพันธ์ (ทักษะที่ไม่ใช่เทคนิค)

The Integration of the Second Royal Working Principle, “Exploding from Within”, with Inner Development Goals for Curriculum Development to Enhance Life Skills, Thinking Skills, and Relational Competencies (Non-Technical Skills)

ดิณห์ ศุภสมุทร
Dinh Supasamut
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
e-mail : [1]tft.dinh@gmail.com

Received: May 15, 2026; **Revised:** June 30, 2026; **Accepted:** June 30, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์การบูรณาการหลักการทรงงานข้อที่ 2 “ระเบิดจากข้างใน” กับเป้าหมายการพัฒนาจากภายใน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมทักษะที่ไม่ใช่เทคนิค ได้แก่ ทักษะชีวิต การคิด และความสัมพันธ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะของการวิเคราะห์เอกสารและการสังเคราะห์เชิงแนวคิด ผลการศึกษาพบว่า หลักการ “ระเบิดจากข้างใน” มีความสอดคล้องกับแนวคิด IDGs ในมิติของการพัฒนาจากภายในของมนุษย์ โดยเน้นการตระหนักรู้ตนเอง การเปลี่ยนแปลงภายใน และการขยายผลสู่การปฏิบัติภายนอกอย่างยั่งยืน การบูรณาการทั้งสองแนวคิดสามารถนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรที่เน้นกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การสะท้อนคิด และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิต การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อย่างมีคุณภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้านในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: ทักษะชีวิต, การคิด, ความสัมพันธ์, หลักการทรงงาน, ระเบิดจากข้างใน

Abstract

This qualitative research aimed to analyze and synthesize the integration of the Second Royal Working Principle, “Exploding from Within,” with the Inner Development Goals (IDGs) as a conceptual framework for curriculum development aimed at enhancing non-technical skills, including life skills, cognitive skills, and relational competencies. The study employs a qualitative approach through document analysis and conceptual synthesis. The findings indicate that the principle of “Exploding from Within” aligns closely with the IDGs framework in emphasizing inner human development, particularly in terms of self-awareness, inner transformation, and the extension of internal change into sustainable external practices. The integration of these two frameworks contributes to the design of curricula that emphasize experiential learning, reflective practice, and social interaction. Such an approach effectively promotes life skills, critical thinking, and the ability to build meaningful relationships. The knowledge derived from this study provides a practical foundation for developing holistic educational curricula that respond to the demands of human development in the 21st century.

Keywords: Life Skills, Thinking, Relationships, Royal Working Principle, Exploding from Within

บทนำ

ในบริบทของสังคมโลกศตวรรษที่ 21 การพัฒนามนุษย์มิได้จำกัดอยู่เพียงการเสริมสร้างความรู้เชิงวิชาการหรือทักษะทางเทคนิคเท่านั้น หากแต่ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่ไม่ใช่เทคนิค (Non-Technical Skills) ซึ่งครอบคลุมทักษะชีวิต (Life Skills) การคิด (Cognitive Skills) และความสัมพันธ์ (Relational Competencies) อันเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตและการทำงานร่วมกันในสังคมที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (World Health Organization, 1999; Flin, O’Connor, & Crichton, 2008) ทั้งนี้ งานวิจัยในหลากหลายสาขาชี้ให้เห็นว่า ทักษะดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงาน ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของบุคคล (Gordon, Darbyshire, & Baker, 2012; Salas et al., 2009)

อย่างไรก็ตาม แนวทางการจัดการศึกษาในระบบดั้งเดิมยังคงเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากภายนอกสู่ผู้เรียนเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับผลลัพธ์เชิงปริมาณมากกว่ากระบวนการพัฒนาภายในส่งผลให้ผู้เรียนจำนวนมากขาดความสามารถในการตระหนักรู้ตนเอง (self-awareness) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพ (Schön, 1983; Seligman, 2011) ปรากฏการณ์

ดังกล่าวสะท้อนถึงข้อจำกัดของการพัฒนาหลักสูตรที่ยังไม่สามารถบูรณาการมิติของ “การพัฒนาภายใน” เข้ากับการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา แนวคิด เป้าหมายการพัฒนาจากภายใน (Inner Development Goals: IDGs) ได้รับการพัฒนาในระดับสากลเพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเน้นการเสริมสร้างศักยภาพภายในของมนุษย์ผ่าน 5 มิติสำคัญ ได้แก่ Being, Thinking, Relating, Collaborating และ Acting (Inner Development Goals, 2023) ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติของการตระหนักรู้ตนเอง การคิดเชิงวิพากษ์ การเชื่อมโยงกับผู้อื่น และการลงมือปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบ แนวคิดดังกล่าวตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า “การเปลี่ยนแปลงภายนอกอย่างยั่งยืนต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงภายในของมนุษย์” (Jordan, 2021; Wamsler, 2020) และสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนามนุษย์ที่มองว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากการบูรณาการระหว่างประสบการณ์ภายในและบริบททางสังคม (Bronfenbrenner, 1979)

ในบริบทของประเทศไทย หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ถือเป็นองค์ความรู้ที่ทรงคุณค่าในการพัฒนามนุษย์และสังคมอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะหลักการทรงงานข้อที่ 2 “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพจากภายในของบุคคลและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งก่อนที่จะขยายผลสู่ภายนอก (สำนักงาน กปร., 2559) แนวคิดดังกล่าวสะท้อนถึงหลักการพัฒนาแบบฐานราก (bottom-up development) ที่ให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ การสร้างแรงจูงใจภายใน และการเปลี่ยนแปลงเชิงลึก ซึ่งมีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญกับแนวคิดของ IDGs ในระดับสากล

แม้ว่าจะมีงานศึกษาจำนวนหนึ่งที่กล่าวถึงการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานในบริบทของการศึกษาและการพัฒนาองค์กร (ชัญญานุช และทักษญา, 2562; รัชนี, 2564) และมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับทักษะที่ไม่ใช่เทคนิคในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ (Flin et al., 2008; Fletcher et al., 2003) รวมถึงการขยายกรอบแนวคิด IDGs ในระดับนโยบายและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Inner Development Goals, 2023) แต่เมื่อพิจารณาในเชิงลึกยังพบว่า มีช่องว่างทางวิชาการที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง ยังขาดการศึกษาเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยง หลักการทรงงาน “ระเบิดจากข้างใน” กับกรอบแนวคิด IDGs ในฐานะกรอบทฤษฎีร่วมสำหรับการพัฒนามนุษย์

ประการที่สอง ยังไม่มีการพัฒนา โมเดลเชิงหลักสูตร (curriculum model) ที่แปลงแนวคิดการพัฒนาจากภายในไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในมิติของทักษะที่ไม่ใช่เทคนิค

ประการที่สาม งานวิจัยส่วนใหญ่ยังเน้นการอธิบายแนวคิดเชิงทฤษฎีหรือการประยุกต์ใช้ในบริบทเฉพาะด้าน แต่ยังขาดการสังเคราะห์เชิงระบบที่เชื่อมโยง การพัฒนาภายใน (inner development) กับผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcomes) อย่างชัดเจนและตรวจสอบได้

ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาองค์ความรู้เชิงบูรณาการที่สามารถเชื่อมโยงแนวคิดระดับปรัชญาเข้ากับการออกแบบหลักสูตรในทางปฏิบัติ

ดังนั้น บทความวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์การบูรณาการหลักการทรงงานข้อที่ 2 “ระเบิดจากข้างใน” กับเป้าหมายการพัฒนาจากภายใน (IDGs) เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะชีวิต การคิด และความสัมพันธ์ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาภายในกับการปฏิบัติภายนอก อันจะนำไปสู่การพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้านและยั่งยืนในบริบทของสังคมร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดของหลักการทรงงานข้อที่ 2 “ระเบิดจากข้างใน” และเป้าหมายการพัฒนาจากภายใน ในเชิงปรัชญาและแนวคิดพื้นฐาน
2. เพื่อสังเคราะห์ความสัมพันธ์และจุดร่วมของหลักการ “ระเบิดจากข้างใน” กับเป้าหมายการพัฒนาจากภายใน ในมิติของการพัฒนาศักยภาพภายในของมนุษย์
3. เพื่อพัฒนาแนวคิดเชิงบูรณาการสำหรับการออกแบบหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมทักษะชีวิต การคิด และความสัมพันธ์ (ทักษะที่ไม่ใช่เทคนิค)
4. เพื่อเสนอกรอบแนวทาง ในการพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงการพัฒนาภายในกับผลลัพธ์การเรียนรู้ในบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปรัชญาและการสังเคราะห์เชิงแนวคิด (Philosophical and Conceptual Research) มีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการตีความเชิงปรัชญา (Philosophical Interpretation) และการสังเคราะห์เชิงแนวคิด (Conceptual Synthesis) เพื่อสร้างกรอบแนวคิดใหม่สำหรับการพัฒนาหลักสูตร

2. แหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

- เอกสารเกี่ยวกับหลักการทรงงาน โดยเฉพาะหลักการ “ระเบิดจากข้างใน”
- เอกสารและรายงานเกี่ยวกับ Inner Development Goals (IDGs)
- งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่ไม่ใช่เทคนิค (Non-Technical Skills)
- วรรณกรรมด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ หนังสือ งานวิจัย และแหล่งข้อมูลสากลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือและมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจำแนกและตีความสาระสำคัญของแนวคิด

4.2 การตีความเชิงปรัชญา (Philosophical Interpretation) เพื่ออธิบายความหมาย นัยสำคัญ และฐานคิดของแนวคิด "ระเบิดจากข้างใน" และ IDGs โดยพิจารณาจากสมมติฐานเชิงปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังแต่ละแนวคิด ได้แก่ มุมมองต่อมนุษย์ในฐานะผู้มีศักยภาพภายใน และเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน

4.3 การสังเคราะห์เชิงแนวคิด (Conceptual Synthesis) เพื่อเชื่อมโยงแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกัน และพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการออกแบบหลักสูตร

5. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนี้

- การใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (Data Triangulation)
- การเปรียบเทียบแนวคิดจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ
- การใช้แหล่งอ้างอิงที่เป็นที่ยอมรับในระดับวิชาการ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์แนวคิดของหลักการทรงงาน “ระเบิดจากข้างใน” และเป้าหมายการพัฒนาจากภายใน ในเชิงปรัชญาและแนวคิดพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า หลักการทรงงานข้อที่ 2 'ระเบิดจากข้างใน' มีสาระสำคัญอยู่ที่การพัฒนาจากภายในของบุคคลหรือชุมชน โดยเน้นการสร้างความเข้มแข็งทางความคิด ความเข้าใจ และแรงจูงใจภายใน ก่อนที่จะขยายผลไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายนอก (สำนักงาน กปร., 2559) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ IDGs ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพภายในผ่าน 5 มิติ ได้แก่ Being, Thinking, Relating, Collaborating และ Acting (Inner Development Goals, 2023) ซึ่งครอบคลุมมิติของการตระหนักรู้ตนเองและการลงมือปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบ แนวคิดดังกล่าวตั้งอยู่บนฐานของการพัฒนาแบบยั่งยืนที่ไม่พึ่งพาปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับศักยภาพภายในในฐานะ “จุดตั้งต้นของการเปลี่ยนแปลง” ในขณะที่กรอบแนวคิด Inner Development Goals (IDGs) มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพภายในของมนุษย์ผ่าน 5 มิติ ได้แก่ Being, Thinking, Relating, Collaborating และ Acting ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการตระหนักรู้ตนเอง การคิดอย่างลึกซึ้ง การสร้างความสัมพันธ์ และการลงมือปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบ ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า IDGs เป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยอธิบาย “กลไกของการพัฒนาภายใน” ได้อย่างเป็นระบบและเป็นสากล

2. ผลการสังเคราะห์ความสัมพันธ์และจุดร่วมของหลักการ “ระเบิดจากข้างใน” กับเป้าหมายการพัฒนาจากภายใน ในมิติของการพัฒนาศักยภาพภายในของมนุษย์ ผลการสังเคราะห์พบว่า หลักการ

“ระเบิดจากข้างใน” และ IDGs มีจุดร่วมสำคัญในมิติของ “การพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก” โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ใน 3 ระดับ ได้แก่

(1) ระดับฐานคิด (Philosophical Level) ทั้งสองแนวคิดให้ความสำคัญกับมนุษย์ในฐานะศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงต้องเริ่มจากภายใน

(2) ระดับกระบวนการ (Process Level) “ระเบิดจากข้างใน” เน้นการปลุกศักยภาพภายในขณะที่ IDGs ให้กรอบเชิงระบบของการพัฒนา เช่น การตระหนักรู้ (Being) การคิด (Thinking) และการเชื่อมโยง (Relating)

(3) ระดับผลลัพธ์ (Outcome Level) ทั้งสองแนวคิดนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ซึ่งสะท้อนผ่านพฤติกรรม การตัดสินใจ และความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม

ผลการสังเคราะห์ดังกล่าวชี้ให้เห็นถึง ความสัมพันธ์เชิงเสริมพลัง (complementary relationship) ระหว่างสองแนวคิด กล่าวคือ หลักการ "ระเบิดจากข้างใน" ทำหน้าที่เป็น ฐานคิดและแรงขับเคลื่อน ที่เน้นการปลุกศักยภาพภายในจากรากฐานทางวัฒนธรรมและปรัชญาไทย ในขณะที่ IDGs ทำหน้าที่เป็น กรอบอธิบายเชิงระบบ ที่ช่วยจัดหมวดหมู่และทำให้มิติของการพัฒนาภายในสามารถนำไปออกแบบหลักสูตรและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ความสัมพันธ์นี้จึงมิใช่เพียงการมีจุดร่วม หากแต่เป็นการที่แนวคิดทั้งสองต่างเติมเต็มซึ่งกันและกัน โดยหลักการทรงงานช่วยเพิ่มมิติทางคุณค่าและบริบทท้องถิ่นให้กับ IDGs ขณะที่ IDGs ช่วยให้หลักการ "ระเบิดจากข้างใน" มีโครงสร้างที่ตรวจสอบและนำไปใช้ได้ในระดับสากล

3. ผลการพัฒนาแนวคิดเชิงบูรณาการสำหรับการออกแบบหลักสูตร

จากการวิเคราะห์ในข้อ 1 พบว่าทั้ง "ระเบิดจากข้างใน" และ IDGs ต่างมีฐานคิดร่วมที่เน้นการพัฒนาภายในของมนุษย์ และจากการสังเคราะห์ในข้อ 2 พบว่าทั้งสองแนวคิดมีความสัมพันธ์เชิงเสริมพลังซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยจึงนำฐานคิดและความสัมพันธ์ดังกล่าวมาสังเคราะห์เป็น แนวคิดเชิงบูรณาการสำหรับการออกแบบหลักสูตร โดยใช้ตรรกะที่ว่า หากการเปลี่ยนแปลงภายนอกต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงภายใน (Jordan, 2021; Wamsler, 2020) กระบวนการเรียนรู้จึงต้องออกแบบให้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงภายในก่อน แล้วจึงเชื่อมต่อสู่ผลลัพธ์ภายนอก ซึ่งนำไปสู่โครงสร้างแนวคิดที่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

(1) การพัฒนาภายใน (Inner Development) ซึ่งได้มาจากการสังเคราะห์มิติ Being และ Thinking ของ IDGs เข้ากับแก่นของหลักการ "ระเบิดจากข้างใน" มุ่งเน้นการสร้างความตระหนักรู้ การสะท้อนคิด และการเข้าใจตนเอง

(2) กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Process) ซึ่งได้มาจากการสังเคราะห์มิติ Relating และ Collaborating ของ IDGs เข้ากับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Kolb, 1984) และการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลง (Mezirow, 1991) ใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การแลกเปลี่ยน และการสะท้อนคิด

(3) การเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติ (Application to Real-life Contexts) ซึ่งได้มาจากมิติ Acting ของ IDGs และแนวคิดเรื่องการขยายผลสู่ภายนอกของหลักการ "ระเบิดจากข้างใน" ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงและบริบททางสังคม

4. ผลการเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงการพัฒนาภายในกับผลลัพธ์การเรียนรู้ในบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากการสังเคราะห์ในข้อ 1–3 ผู้วิจัยเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงใน 3 แนวทางหลัก ดังนี้

แนวทางที่ 1: เริ่มต้นด้วยการพัฒนามิติภายใน (Inner Dimension First)

การออกแบบหลักสูตรควรกำหนดให้กระบวนการตระหนักรู้ตนเอง การกำกับตนเอง และการพัฒนาทัศนคติ เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ก่อนเข้าสู่เนื้อหาวิชา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ "ระเบิดจากข้างใน" ที่เน้นให้ความเข้มแข็งภายในเกิดขึ้นก่อนการขยายผลสู่ภายนอก แนวทางนี้จะนำไปสู่ผลลัพธ์ คือ ผู้เรียนมีฐานความตระหนักรู้ที่พร้อมรับกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ในขั้นต่อไป

แนวทางที่ 2: ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Process) เป็นกลไกหลัก

หลักสูตรควรออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สะท้อนคิด และมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีโครงสร้าง เช่น การใช้ case-based learning การสะท้อนคิดผ่านการเขียนบันทึก และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการนี้อย่างต่อเนื่อง จะนำไปสู่ผลลัพธ์ คือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะชีวิตที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงการจดจำเนื้อหา

แนวทางที่ 3: เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติในบริบทจริง (Application and Integration)

หลักสูตรควรมีกลไกที่ช่วยให้ผู้เรียนนำการพัฒนาภายในไปแสดงออกในพฤติกรรมและความสัมพันธ์จริง เช่น โครงงานที่ต้องทำงานร่วมกับชุมชน การประเมินตนเองในสถานการณ์จริง และการสร้างพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้ทักษะความสัมพันธ์อย่างปลอดภัย แนวทางนี้จะนำไปสู่ผลลัพธ์ คือ ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพและการลงมือปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้ง 3 แนวทางนี้ต้องดำเนินการต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันเป็นระบบ มิใช่กิจกรรมแยกส่วน โดยมีหลักการ "ระเบิดจากข้างใน" เป็นกลไกขับเคลื่อนตลอดกระบวนการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ตามประเด็นสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์แนวคิด “ระเบิดจากข้างใน” และ เป้าหมายการพัฒนาจากภายใน

ผลการวิจัยพบว่า หลักการทรงงานข้อที่ 2 “ระเบิดจากข้างใน” มีแก่นสำคัญอยู่ที่การพัฒนาศักยภาพจากภายในของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Inner Development Goals (IDGs) ที่เน้นการพัฒนาความตระหนักรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของบุคคล

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Inner Development Goals (2023) ที่ระบุว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเริ่มจากการพัฒนาภายในของมนุษย์ในมิติของ Being และ Thinking และสอดคล้องกับแนวคิดของ Jordan (2021) ที่กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบจำเป็นต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงเชิงจิตสำนึกของมนุษย์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Wamsler (2020) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาภายในเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขับเคลื่อนความยั่งยืนในระดับโลก

ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Schön (1983) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิด (reflective practice) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Seligman (2011) ที่เน้นการพัฒนาความเจริญงอกงามของมนุษย์จากภายใน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “ระเบิดจากข้างใน” มิใช่เพียงแนวคิดเชิงพัฒนา แต่เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาและปรัชญาที่มีความเป็นสากล

2. ความสัมพันธ์ระหว่าง “ระเบิดจากข้างใน” กับ เป้าหมายการพัฒนาจากภายใน

ผลการวิจัยที่พบว่าทั้งสองแนวคิดมีความสอดคล้องกันในระดับฐานคิด กระบวนการ และผลลัพธ์นั้น แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการบูรณาการเชิงทฤษฎี

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Bronfenbrenner (1979) ที่มองว่าการพัฒนามนุษย์เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างภายในและสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับแนวคิดของ Klein (2008) ที่เน้นบทบาทของการตัดสินใจจากประสบการณ์ภายในในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Luft (1970) ที่เสนอว่าการตระหนักรู้ตนเองเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้อื่น

อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Flin, O’Connor, และ Crichton (2008) ที่ระบุว่าทักษะที่ไม่ใช่เทคนิค เช่น การตระหนักรู้สถานการณ์และการสื่อสาร ล้วนมีรากฐานมาจากกระบวนการภายในของบุคคล และสอดคล้องกับงานของ Salas et al. (2009) ที่ชี้ว่าประสิทธิภาพของทีมเกิดจากความสามารถในการเชื่อมโยงภายในระหว่างสมาชิก

ผลการอภิปรายนี้สะท้อนให้เห็นว่า “ระเบิดจากข้างใน” สามารถอธิบายผ่านกรอบ IDGs ได้อย่างเป็นระบบ ขณะที่ IDGs ก็ได้รับการเสริมมิติทางวัฒนธรรมและคุณค่าจากหลักการทรงงาน

3. แนวคิดเชิงบูรณาการสำหรับการออกแบบหลักสูตร

ผลการวิจัยที่เสนอให้การออกแบบหลักสูตรเน้นการพัฒนาภายใน การเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติ สะท้อนถึงแนวโน้มของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb (1984) ที่เสนอวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ (experiential learning cycle) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Mezirow (1991) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลง (transformative learning) ซึ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดภายในของผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Bonwell และ Eison (1991) ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)

ในด้านทักษะที่ไม่ใช่เทคนิค ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ Fletcher et al. (2003) และ Reader et al. (2006) ที่ระบุว่าการพัฒนาทักษะดังกล่าวจำเป็นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ สะท้อนคิด และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ดังนั้น แนวคิดเชิงบูรณาการที่ได้จากการวิจัยนี้จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางการศึกษาสมัยใหม่ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. กรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนาหลักสูตร (Conceptual Framework)

ผลการวิจัยที่พัฒนากรอบแนวคิด 3 มิติ ได้แก่ การพัฒนาภายใน กระบวนการเรียนรู้ และผลลัพธ์การเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่าง “การเปลี่ยนแปลงภายใน” กับ “ผลลัพธ์ภายนอก”

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ World Health Organization (1999) ที่ระบุว่าทักษะชีวิตเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม และสอดคล้องกับแนวคิดของ Endsley (1995) ที่กล่าวถึงการตระหนักรู้สถานการณ์ (situation awareness) ในฐานะกระบวนการภายในที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Gordon et al. (2012) ที่ชี้ว่าการพัฒนาทักษะที่ไม่ใช่เทคนิคต้องอาศัยการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นระบบ และสอดคล้องกับงานของ Irwin (2023) และ O’Connor (2024) ที่เน้นว่าทักษะดังกล่าวไม่สามารถพัฒนาได้ผ่านการสอนแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว ดังนั้น กรอบแนวคิดที่ได้จากการวิจัยนี้จึงสามารถอธิบายและเชื่อมโยงกระบวนการพัฒนาภายในกับผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน และมีศักยภาพในการนำไปใช้พัฒนาหลักสูตรในบริบทจริง

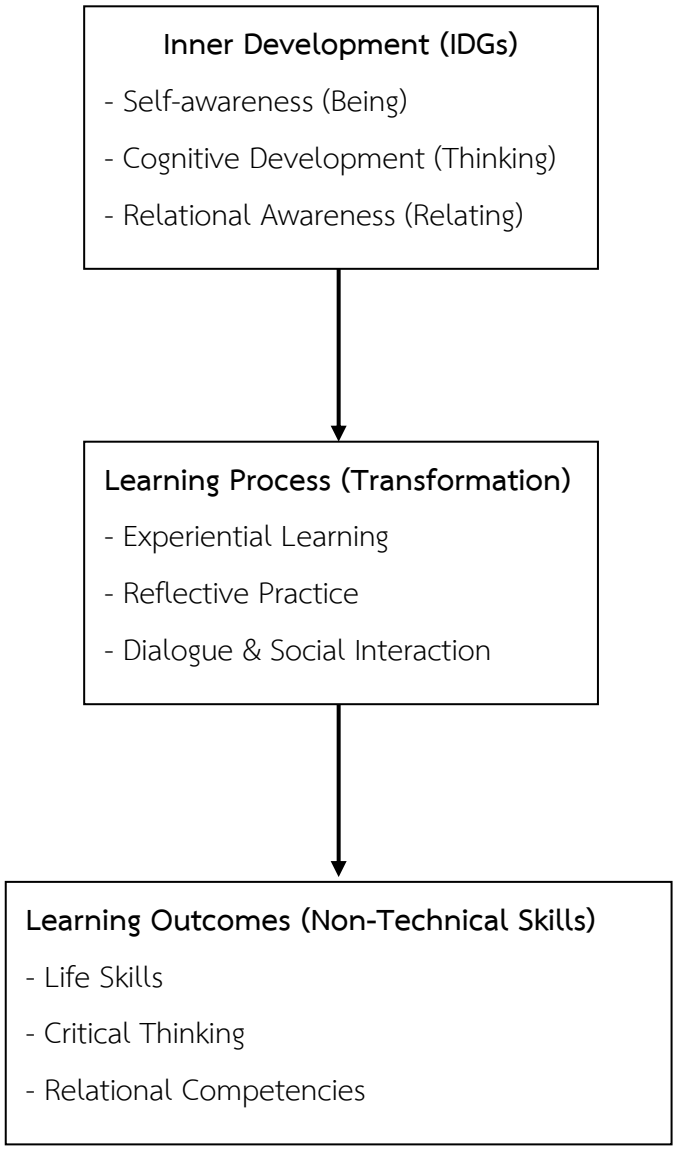
องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้คือการพัฒนา “กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการของการพัฒนาจากภายในสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้” (Inner-to-Outcome Integration Framework) โดยเชื่อมโยงหลักการทรงงานข้อที่ 2 “ระเบิดจากข้างใน” กับเป้าหมายการพัฒนาจากภายใน (Inner Development Goals: IDGs) เข้ากับการออกแบบหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะที่ไม่ใช่เทคนิคอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “การเปลี่ยนแปลงภายใน” เช่น การตระหนักรู้ตนเอง การกำกับตนเอง และการปรับกรอบความคิด เป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่ “ผลลัพธ์การเรียนรู้” ได้แก่ ทักษะ

ชีวิต การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ โดยมี “กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิด” ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างสองมิตินี้

องค์ความรู้นี้มีความแตกต่างจากแนวคิดเดิมที่มักแยก “การพัฒนาภายใน” ออกจาก “ผลลัพธ์การเรียนรู้” โดยเสนอให้มองทั้งสองมิติเป็นกระบวนการเดียวกันอย่างต่อเนื่อง (continuous developmental process) ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลที่เน้นการพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้านและยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการบูรณาการจากภายในสู่ผลลัพธ์ (Inner-to-Outcome Integration Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการบูรณาการจากภายในสู่ผลลัพธ์ (Inner-to-Outcome Integration Framework) คือ กรอบการบูรณาการหลักการทรงงานข้อที่ 2 “ระเบิดจากข้างใน” เข้ากับเป้าหมายการพัฒนาจากภายใน (Inner Development Goals: IDGs) ในบริบทของการพัฒนาหลักสูตร โดยอธิบายกระบวนการเชิงบูรณาการ 3 มิติ ได้แก่ มิติของการพัฒนาภายใน (Inner Development) ซึ่งประกอบด้วยการตระหนักรู้ตนเอง การพัฒนาความคิด และการตระหนักรู้ด้านความสัมพันธ์ อันเป็นฐานสำคัญของการเปลี่ยนแปลง จากนั้นกระบวนการดังกล่าวถูกขับเคลื่อนผ่านหลักการ “ระเบิดจากข้างใน” ในฐานะกลไกของการเปลี่ยนแปลงภายใน นำไปสู่มิติของกระบวนการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Process) ซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ การสะท้อนคิด และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และท้ายที่สุดส่งผลไปสู่มิติของผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ได้แก่ ทักษะชีวิต การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ กรอบแนวคิดนี้เน้นย้ำว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ยั่งยืนเกิดจากความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างการพัฒนาภายในและกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) หน่วยงานด้านการศึกษาและผู้กำหนดนโยบายควรส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการแนวคิดการพัฒนาจากภายใน (Inner Development) เข้ากับผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยกำหนดให้ “ทักษะที่ไม่ใช่เทคนิค” เช่น ทักษะชีวิต การคิด และความสัมพันธ์ เป็นผลลัพธ์สำคัญของการศึกษาในทุกระดับ

(2) ควรมีการกำหนดกรอบมาตรฐานหรือแนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่อิงกับเป้าหมายการพัฒนาจากภายใน (IDGs) ควบคู่กับหลักการทรงงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนามนุษย์อย่างสมดุลทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะภายใน

(3) สถาบันการศึกษาควรปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เน้นกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (experiential learning) การสะท้อนคิด (reflective practice) และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงจากภายในตามหลัก “ระเบิดจากข้างใน”

(4) ควรพัฒนาระบบการประเมินผลการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อน “การพัฒนาภายใน” ของผู้เรียน เช่น การประเมินความตระหนักรู้ตนเอง การคิดเชิงวิจารณญาณ และความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ ไม่จำกัดเฉพาะการวัดผลเชิงความรู้

(5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะด้านการเป็น “ผู้อำนวยการเรียนรู้” (facilitator) ที่สามารถกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้จากภายในของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical research) เพื่อทดสอบกรอบแนวคิดการบูรณาการจากภายในสู่ผลลัพธ์ (Inner-to-Outcome Integration Framework) ในบริบทของการจัดการเรียนรู้จริง เพื่อประเมินประสิทธิผลของโมเดลที่พัฒนาขึ้น

(2) ควรพัฒนาเครื่องมือวัด (assessment tools) สำหรับประเมินการพัฒนาทักษะที่ไม่ใช่เทคนิค โดยเฉพาะในมิติของการพัฒนาภายใน เช่น ความตระหนักรู้ตนเอง การกำกับตนเอง และความสามารถในการเชื่อมโยงกับผู้อื่น

(3) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างหลักสูตรที่ใช้แนวคิดการพัฒนาจากภายในกับหลักสูตรแบบดั้งเดิม เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างในด้านผลลัพธ์การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน

(4) ควรขยายการศึกษาไปสู่บริบทที่หลากหลาย เช่น การศึกษาในระดับอุดมศึกษา การพัฒนาผู้นำองค์กร หรือการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อทดสอบความยืดหยุ่นและความเหมาะสมของกรอบแนวคิดในบริบทต่าง ๆ

(5) ควรมีการพัฒนาโมเดลเชิงปฏิบัติการ (operational model) ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในระดับนโยบายและระดับสถานศึกษา รวมถึงการศึกษาปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคในการนำแนวคิดไปใช้

บรรณานุกรม

ชัญญานุช โมราศิลป์, & ทักษญา สง่าโยธิน. (2562). แนวทางการน้อมนำหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ไปใช้ในการปฏิบัติงานขององค์กรธุรกิจ. *Humanities, Social Sciences and Arts, 12*(1), 710–735.

รัชนี อิ่มอก. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีที่ใส่ใจในสังคม. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6*(12), 204–220.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2559). หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom*. Washington, DC: George Washington University.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.

Endsley, M. R. (1995). Toward a theory of situation awareness in dynamic systems. *Human Factors, 37*(1), 32–64.

Fletcher, G., Flin, R., McGeorge, P., Glavin, R., Maran, N., & Patey, R. (2003). Anaesthetists' non-technical skills (ANTS): Evaluation of a behavioural marker system. *British Journal of Anaesthesia, 90*(5), 580–588. https://doi.org/10.1093/bja/aeg112

Flin, R., O'Connor, P., & Crichton, M. (2008). *Safety at the sharp end: A guide to non-technical skills*. Ashgate.

Gordon, M., Darbyshire, D., & Baker, P. (2012). Non-technical skills training to enhance patient safety: A systematic review. *Medical Education, 46*(11), 1042–1054. https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.2012.04343.x

Inner Development Goals. (2023). *Inner Development Goals: Transformational skills for sustainable development*. Stockholm: IDG Initiative.

Irwin, A. (2023). Non-technical skills in forestry operations: A scoping review. *Safety Science, 163*, Article 106145. https://doi.org/10.1016/j.ssci.2023.106145

Jordan, T. (2021). Inner transformation and sustainability: A theoretical perspective. *Sustainability Science, 16*(3), 901–912.

Klein, G. (2008). *Naturalistic decision making*. New York, NY: Lawrence Erlbaum Associates.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Luft, J. (1970). Group processes; an introduction to group dynamics (2 ed.). Palo Alto, California : National Press Books.

Mezirow, J. (1991). *Transformative dimensions of adult learning*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

O'Connor, P. (2024). When I say… non-technical skills. *Medical Education, 58*(2), 219–220. https://doi.org/10.1111/medu.15091

Reader, T. W., Flin, R., Lauche, K., & Cuthbertson, B. H. (2006). Non-technical skills in the intensive care unit. *British Journal of Anaesthesia, 96*(5), 551–559. https://doi.org/10.1093/bja/ael067

Salas, E., Rosen, M. A., Burke, C. S., & Goodwin, G. F. (2009). The wisdom of collectives in organizations: An update of the teamwork competencies. *Team Performance Management, 15*(1/2), 7–28. https://doi.org/10.1108/13527590910937763

Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.

Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.

Wamsler, C. (2020). Education for sustainability: Fostering inner transformation. *International Journal of Sustainability in Higher Education, 21*(1), 112–130.

World Health Organization. (1997). *WHOQOL: Measuring quality of life*. Author.

World Health Organization. (1999). *Partners in life skills education: Conclusions from a United Nations inter-agency meeting*. Author.